

ҚАЙРАТ ҚҰДАЙБЕРГЕНОВ: АҚША ҮШІН КАЗИНО, БУКМЕКЕРЛЕРДІ ЖАРНАМАЛАҒАН БЛОГЕРЛЕР - АРЫН САТҚАН АДАМДАР

Алматылық кәсіпкер Қайрат Құдайберген блогерлердің кей жағымсыз ерекетін сынға алды. Айтуыша, харалықтар мен іншеренің жарнамалагандар нағызы өз арын сатқан адамдар. Олар өз құлқынын ғана ойлады.

Бұл туралы Ревю бағдарламасында айттылды.

Қайрат Құдайберген карантин кезіндегі қайрымдылық жасап, көпке қол үшін созды. Одан болек те қайрымдылық жасап көптиң таңғалдырып келеді. Қәсіпкер осы ретте өз қалтасын ойлайтын блогерлердің кей ерекетіне наразы.

«Бір блогерлер бар. Тек өз қалтасын ойлады. Ойындарға, казиноларға, букмекерлік компанияларға жарнама жасайды. Бұл нағызы оңбагандық. Өз арын сатқан адамдар. Оның ішінде әншілер де,

жүлдіздар да бар. Мениң туған ауылымда 28 жастағы бала осындағы құмар ойындарға салынып, үйіндегі дүниесін сатып, кейіннен асылып олді. Мұның салдары жаман. Сондайқтан одан аулак болу керек», - деді Қайрат мырза.

Қәсіпкер бұл мәселені жиңістереді. Бұл туралы жеңіле жазды. Президентке петиция жолдады. Мемлекет басшысының өзі қәсіпкердің сезіне қолдау көрсеткен.

«Халық та арзанға жүгінеді. Женіл ақшаға үйренген. Жатып алдып, жүлдіздардың конкурстырына катысып, ақша үткесін келеді. Ондайга үйренбесе екен деймін. Женіл ақша болмайды», - деді Құдайберген.

Қәсіпкердің тұнғышы 15 жаста. Әкесінің айттынша, ол өнерге келуге асық.

«Улкен 15 жаста. Өнерге келгісі келеді. Мен оған ешкандай тоқсаял болмаймын. Мұзықа жақын. Домбырада ойнайды. Қызынан мен домбыра тартып үйреніп жүрмін. Бұл бала күнгі арманым еді. 37 жасымда сол арманым орынданып жатыр. Қызын сабакты да жақсы оқиды. Небір олимпиадаларда орын алды. Мен балаларымды мына салаға бар деп кинамаймын. Таңдау беремін. Бастысы дүркіс төрбие алса деймін. Балалармен үнемі дүркіс төрбие алса деймін. Балалармен үнемі жаттығуларына арналған аймакпен жарактандырылмақ.

Осы мақсатта 115 замануи спорт алаңындағы алаңдарды. Спорт алаңдары воркаутпен айналысуға арналған спорттық жабдықтармен және дene жаттығуларына арналған аймакпен жарактандырылмақ.

Аталған спорт нысандарының жетеуі демеушілер есебінен салынатын болды. Бүтін қала әкімі Мұрат Эйтінов демеуші болып табылатын «ERG

Еуразиялық топ» ЖШС-ның өкілімен кездесті. 7 алаңшының екеуі Қаратау ауданында, бесеуі Абай ауданында орналасырылған болып келілді.

— Пандемия кезі бізге бейбіт күннің батырларын аныктап көрсетіп берді.

Денсаулықтың сактау мен тазалыққа үйретті. Аурудың өршіген түсінде

ШЫМКЕНТЕ ДЕМЕУШІЛЕР ЕСЕБІНЕН 7 СПОРТ АЛАҢШАСЫ САЛЫНАДЫ

Мемлекет басшысының барлық жастағы ел азаматтары арасында бұқаралық спортты дамыту жөніндегі тапсырмасына сәйкес Шымкент қаласында биыл ауқымды жобалар жүзеге асырылады.

Осы мақсатта 115 замануи спорт алаңындағы алаңдарды. Спорт алаңдары воркаутпен айналысуға арналған спорттық жабдықтармен және дene жаттығуларына арналған аймакпен жарактандырылмақ.

Аталған спорт нысандарының жетеуі демеушілер есебінен салынатын болды. Бүтін қала әкімі Мұрат Эйтінов демеуші болып табылатын «ERG

Еуразиялық топ» ЖШС-ның өкілімен кездесті. 7 алаңшының екеуі Қаратау ауданында, бесеуі Абай ауданында орналасырылған болып келілді.

— Пандемия кезі бізге бейбіт күннің батырларын аныктап көрсетіп берді.

Денсаулықтың сактау мен тазалыққа үйретті. Аурудың өршіген түсінде

коғамның белсенділірі, халық жаңашырлары көмек көліп созып, қажетті аппараттарды алуға көмектесті. Сол сәтте ауырмастан бұрын алдын алу көркөтігін түсіндірді. Осы тұста Сіздердің спорт алаңшасын салып береміз деген инеттерініз өзгелерге үлгі болып отыр. Қоғамға пайдалы істеріндіді қала тұрғындарды ұмытпайды, – деп Мұрат Эйтінов өзінің алғысын билдірді.

Айта өтсек, 2020 жылдың қорытындысы бойынша калада дene шынықтырумен және бұқаралық спортпен қамтылған азаматтар саны 324690 адам немесе қала тұрғындарының жалпы санынан 30,6 % құрады. Ол 2019 жылға қарағанда 30202 адамға артты. Ал биыл дene шынықтырумен және спортпен шұғылданушылар көрсеткішін 31% ұлғайту жоспарлануда.

Шымкент қаласы әкімдігінің баспасоз қызметі

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЛАСЫ РЕСПУБЛИКАДА КӨШ БАСТАДЫ

Түркістан облысының денсаулық сактау саласы еліміз бойынша көш бастады. Пандемия кезінде орын алған қыындықтарға қарамастан, қоғамдық денсаулық басқармасы мемлекеттік бағдарламалар көрсеткіші бойынша ауқымды жұмыс атқарған, деп хабарлайды ҚазАқпарат тілшісі.

Премьер-министрдің орынбасары Ералы Тоғжановтың қатысуымен откен Денсаулық сактау министрлігінің кеңейтілген алқа отырысында былтыр атқарылған жұмыс қорытындысы мен биылға арналған міндеттер мәлім болды.

Мәселен, Түркістан облысының денсаулық сактау саласына 13,7 млрд теңге болып болса, 2020 жылға арналған мемлекеттік бағдарламалар төрт нысаналы индикаторға бағытталған.

Олар азаматтардың орташа өмір сүрү үзактығын 73,21 жасқа дейін арттыру мен жүрек-кан тамыры, онкологиялық, созылмалы респираторлық аурулардан және кант диабетінен мезгілсіз қайтыс болғандар санын 18,86%-ға дейін төмөндегу төмөндегу жұмысалған.

Сондай-ақ, ана өлімін 17,1%-ға дейін азайту, 1 мың тірі тұғанға шаққандағы нәресте өлімін 10,1%-ға дейін төмөндегу көзделген.

Осылайша облыс әкімі Өмірзак Шөкөевтің колдауымен өнірдегі медицина саласын дамытуға барынша күш салынған.

Түркістан облыстық қоғамдық денсаулық басқармасы басшысы Марат Пашировтың айтудынша, ең бірінші кезекте ана мен бала саулығы, жансақтау және ота жасау мен жедел жәрдем қызметтің күштейтуге басымдық берілген.

Медициналық ұйымдардың материалдық-техникалық базасын жабдықтау мақсатында 2,5 млрд теңгеге 205 дана медициналық техника салып алынған.

Мемлекеттік-жекеменшік әріптестік тетігі арқылы 9 фельдшерлік амбулаторияның құрылышы жүргізіліп, оның 5-үй пайдалануға берілген.

Сонымен қатар биыл төрт сәмдеу нысанды ашылмақ. Өнірде 73% медициналық ұйымдар медициналық ақпараттық жүйесіне қосылған.

Қазіргі таңда облыс бойынша 2 медициналық ақпарат жүйесі (ДАМУМЕД, КӨМЕК) жұмыс жасауда.

Облыс бойынша дәрігер мен орта буынды медициналық қызметкерлердің жұмыс орнын компьютерлік техникамен жабдықтау үлесі — 100%.

Айта кетейік, облыс бойынша толықтай электрондық денсаулық паспорттары жасақталған. 400 мыңға жуық адам мобильді қосымшасын пайдаланады.

Жыл сонында 10,5 мыңдан астам түркістандық дәрігердің қабылдауына жазылған.

«ҚАЗАҚМЫСТЫҢ» ЕРКЕ ҚЫЗЫ: 24 МЛРД-ТЫҚ ПӘТЕР

Владимир Кимнің қызы Камилла
Кимге құны миллиондаған доллар
тұратын бірнеше түсілі. Бұл туралы «Выходи к морю» каналы ариналып зерттеудің жариялады. Барлық тұрғын үйлер елемнің ен қымбат ері көркіті орындарының бірі саналатын Ұлыбритания астанасы Лондонның қакортасындағы «Гайд паркте» орналасқан. Екі пәтер бір гимаратта, үшінші пәтер елемнегі ен қымбат саналатын қоппәтерлі тұрғын үй кешенінде.

Владимир Ким Қазакстандағы ен аукатты жан. 2020 жылғы Forbes-тың рейтингі бойынша аукаттылар арасында көш бастап тұр. Ким езінің байлығы минералды ресурстарда саудауда арқылы тапқан. Қазіргі таңда кәсіпкер «KAZ Minerals PLC-тың» үштен бір болігіне, «Қазакмыстың» үштен екі болігіне иелік етеді. «Bank RBK-да» да өз улесі бар.

Forbes-тың мәліметі бойынша Владимир Кимнің 2020 жылдың желтоқсан айындағы байлығы \$4,1 млрд көлемінде болған. Ол Қазакстандағы байлар бойынша нөмір бірінші орынды иемденсе, ықпалды азаматтар катарында екінші межеде тұр.

Владимир Кимнің негізгі активі болып табылатын «Қазакмыс» 1992 жылы кеңестік «Жезқазғанцветмет» орнын құрылды. Бастапқыда мекеменін 80%-ы мемлекет пен мемеке ұжымына тиесіл болатын. Кейіннен токырау жылдары «Samsung-тың» иелігіне етіп, артынша қазіргі акционерлер колына көзтеп.

«Қазакмыстың» Қазакстанның бірінші президенті Нұрсұлтан Назарбаевпен байланыстыратындар көп. Адам құқықтарын корғау, табиги ресурстарды заңсыз сатумен күресудін максат ететін «Global Witness» халықаралық үкіметтік емес ұжымы өз баяндамасында «Қазакмыста» бірінші президенттің ықпалы басым екені жайлы айтады. Дәлел ретінде Владимир Кимнің ұзак уақыт бойы президенттің әкімшілігінде қызметтің көлтіреді.

Нұрсұлтан Назарбаевпен ағасы Bolat Nazarbaev «Қазакмыстың» директорлар

млн фунт стерлинг болса, екінші пәтер 8 млн фунт стерлингке сатып алынған. Жынытығы 14 млн фунт стерлинг. Қазіргі таңда 1 фунт стерлингтің құны 580 теңге.

Әлемдегі ең қымбат үйдегі пәтер (One Hyde Park резиденциясы)

Найтсбридже ауданы Лондонның қакортасында, Букингем сарайына жақын манда орналаскан. 2011 жылы Гайд парктың жаңынша шаршы метріне шаққанда әлемдегі ең қымбат үй саналатын One Hyde Park резиденциясы салынды. Ондағы кей пәтердің құны жүзделген миллион фунтқа дейін шаршылтап кеткен.

Business Insider басылымына анонимді автор бұл резиденцияға келетіндердің көдін бір үйге емес, әскери базага келгендей сканерлеп, тексеретіні жайлы айтқан.

Камилла Ким 2017 жылдың маусымында атальшы резиденциядағы пәтердің иесі атанды. Пәтерге колік тұрағынан орын және шарап сактайдын жертөле бірге беріледі. Пәтер В корпусында үшінші кабатында орналаскан.

Бұл пәтердің құны 27,5 млн фунт стерлингтің құрайды. Бұл үйдегі бір бөлмелі пәтерлердің көлемі 100 шаршы метрге дейін жетеді. Ал үш-төрт жайтын бөлмесі бар пәтерлердің құны 16-28 млн фунт стерлингтен сатылуда.

Мысалы мына D корпусындағы пәтердің жоспары: төрт жайтын бөлме (әркайсысында ванна мен дәретхана бар), ас ү

білмейді екен, «Ит куды, қоян қаштының» кебін көлтіріп түр...»

Нұрлан Қылышбаев мүлдем хабарсыз болып шықты.

Бірденені дәлелдеу керек дей ме, оны кім дәлелдейді? Жеңіс Нұргалиевтың сөзін ештеңе түсінбедік...

Тек, Ақылбек Құрішбаев кана тектілігін танытып, жаңының қүйзеліп тұрганын білдіріп, адамша жауап берді және мәдениетті екенін көрсетti.

Қысқасы, маскара болғанда, буқіл дүниежүзінің медиасы күн құрғатпай жарыса жазып жаткан оқиғадан – мына тұрган Алматыда ай бойы ереуілдетіп тұрган аналардың жағдайынан

Ақылбек Құрішбаев құсап, ана жүгіріп жүрген журналист қыздың қасына кішкене тоқтап, мәдениеттілік танытып, «Иә, естіл жатырымыз. Аянышты. Қытай біздің тату көрші, экономикалық әріптесіміз ғой. Ол елдегі біздің қандастарымыздың саны аз емес, Қытай билігі бұл мәселеге баса назар аударып, адам құқығы жөніндегі халқаралық міндеттемелерін дұрыс атқарғаны жөн болар еді!», – деген сарындағы бізауыз сөзді әрбірі әр қырынан айтса, жетіп жатыр емес!

Біз оны манағы Президент айтқан «Ас» пен «Тас» деп қабылдап, дөн риза болар едік кой. Әр сөзін алтынға балап,

шеркөкірек аналарымызға сол «шынайы жаңашырлықтарын» білдірсін!

Ал, Владимир Волков: «Тұк түсінсем бұйырмасын. Бұл сұрақты Қытайға қою керек шығар!», – деді гой. Енді Владимир Васильевич апалардың артында тұрган Қытай консулдығына кіріп, ҚР Парламенті Сенатының депутаты ретінде сол сұрақты Қытай ешілеріне өз аузымен койсін! Сосын, нәтижесін ашық жарияласын!

Мәселе шешілер, шешілмес. Қасым-Жомарт Кемелұлы естісе, ұт кой. Мына байқұстар Президент жолға койған «Халық үніне құлак асатын мемлекет» деген тұжырымдаманын не екенін бір біліп, түсінпіл келсінші!

САНЫРАУ СЕНАТ ПЕН МЫЛҚАУ МӘЖІЛІС

ҚР Парламенті Сенатының Төрағасы М.С. ӘШІМБАЕВҚА Құрметті Мәулен Сағатханұлы!
Сонғы үш-төрт жылдың көлемінде Қытай Халық Республикасында азшылық ұлттарға жүргізіліп жатқан адам төзісін саяси қысым туралы, оның қатарында Шыңжақ олесін мекендейтін байырғы қазақтардың да бар екенін Сізге айтып жату артық деп санаймын. Тек, Қытай билігінің бұл әрекетін АҚШ және озге де Батыс елдерінің рееси билік өкілдерінің геноцид деп жариялаганын есінгізге салумен шектелгенді жөн көрді.

Қытай үкіметінің осы әрекетіне байланысты, жаңықсыз сотталған, қамаққа алынған және Қазакстанда тұратын отбасына келіп қосылуға дәрменсіз болып отырған бір белім этникалық қазақтардың жиырмаса тарта жақын туыстарының Алматыдағы Қытай консулдығының алдында оларды босатуды талап етіп тұрганына бір айдан жүзі болды.

Аталған акцияға шығып тұрган азаматтардың бәрі аналар. Олардың алды жағас жетпістеп аскан кейуаналар.

Ең таңғаларлығы, осы аналарға Қытайдың Қазакстандағы Елшілік қызметкерлерінен бір пенде шығып, мәселенің мән-жайын түсіндіріп, жауап бермегендігі.

Керінше, Қытай Консулдығы олар отырған жерге дауыс ұлттайтын орнатып, жағымсыз дыбыстар жіберіп, туыстарын босатуды талап етіп тұрган аналардың онсызда жұқарып кеткен жүйелерин тоздыруда және интернет байланысын шектейтін құрылғы көйіп, құқықтарын таптауда.

Интернет байланысын тосуға арналған құрылғыдан таралатын электромагниттік интерференция олардың денсаулығына орасан зор нұқсан көлтіруде. Соның әсерінен, сонғы күндері наразылыққа шыққан аналар есінен танып құлай бастағаны белгілі болды.

Қысқасы, туыстарынан тірі айырлған қазақстандық қандастарымыздың өміріне де қауп төнне бастады.

Мұндай құрылғылар арқылы жүйкеге тиетін шуылы көп, жағымсыз дыбыстармен азапталғанын Шыңжандарғы атамыш «Саяси үйрену» дейтін лагерде отырып шыққан қандастарымыздың бәрі айтып көлгөн белгілі.

Демек, Қытай билігі Шыңжандарғы қазақтарға жасаған геноцидті стратегиялық әріптес, тату көрші, мәнгілік дос ел Қазакстан Республикасының Алматы қаласында да жалғастырып жатыр.

Бұл мәселе туралы Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың атына арнайы «Ашық жаңы» жазды. Ескеруіз қалмайды деп сенемін.

Ал, Сіздің құзіретіңізге жататын мына бір келенсіз мәселені айтпасқа болмады.

Откен аптада, нақтылап айтсам, 4 наурыз күні «Азаттық» радиосының журналисі Нұргұл Тарапава бол аналардың жанайқайына сілтеме жасап, Сіз басқарып отырған Сенаттың білдір жеті депутатына сауда койыпты.

Көрсек, Сұлтан Дүйсенбинов: «Қазақстанның мен қайdan білейін не істеп жатқанын! Үкіметтің не істеп жатқаны да білмедім...», – дейді...

Владимир Волков: «Тұк түсінсем бұйырмасын. Бұл сұрақты Қытайға қою керек шығар!», – деп көріпті...

Алтынбек Нұхаұлы жауап бермеген күйі, қашып кетті...

Еділ Мамытбеков те жыргатып ештеңе

сенаторлардың көбі бейхабар болып шықты.

Демек, шеттен оралған ағайындарымыздың мәселесіне келгенде, Сенат санырау деген сөз. Ал, Мәжіліс үнсіз, мақа!

Сонда, «Халық үніне құлак асатын мемлекет» қайда калды?

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев бұл тұжырымдамасын 2019 жылды 2 күркүтегі «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстандың тұрақтылығы мен еркендеуінін негізі» атты тұнғыш Жолдауында ортаға қойды. Сенат депутаттарының Сындарлы қоғамдық диалогының түрі осы ма?! Мәдениет кайда??

Міне, «Халық үніне құлак асатын мемлекет» тұжырымдамасы жолға койылғалы бүгін тұп-турға бір жыл, бес ай, алты күн болыпты. Содан бері Жоғары палатаның мына жетпеген бе??!

Жоқ, Сенат депутаттары «Халық үніне құлак асатын мемлекет» дегенді қалық арасында болған шулы мәселені Президенттің баспасөз оргалығы Мемлекет басшысына жеткізеді, Қасым-Жомарт Кемелұлы оны «Twitter»-дегі паракшасына жазып шығарады деп түсінне мей!!

Айтпакши, Мемлекет Басшысы жақында жариялаган «Тәуелсіздік бөрінен күмбат!» атты мақаласында «Біз аспен де, таспен де ұлттық мұдделерімізді табандылықпен корғаймыз», – деді гой.

Ұлттық мұддені тек Президент кана жалғыз қорғауды керек пе?!

Қайда сол «Ас» пен «Тас»?! Президент айттыға ғой екі қайталап, атуды бастамай ма, мына сенаторлар анау аналардың мұддесін қорғап!

Әлде, Қазак Парламенті үшін шеттен оралған қазақтар біздің қалық болып есептеймей ме?

Сіз ойламаңыз, білмейді деп. Бұл мәселенің күрделі ері нәзік екенін біз жақсы түсініміз. Сондай-ақ, шешуге болатының да көріп тұрмыз.

Мүмкін, депутаттар бір нәрсені бүлдіріп аламыз ба деп, бұл мәселеден кашатын шығар. Ол дұрыс емес! Қазақстан әлемдегі барлық мемлекетпен тен құқықты ел. Оны ешбір елдің кемсітүге, басынуга ҳақасы жок. Сол әлем казагының алдында Елбасы қаскайып тұрып айттыға ғой, «Бүтінде бізді бүкіл әлем сыйлайды, бүтін дүние санасады!», – деп. Енді неден қорқасыздар, кімнен жасқанасыздар?! Әлде, Қазақстан Назарбаев тұсындағы сол деңгейнен төмendet кетті мей?!

Өзініз білесіз, Ресей думасының депутаттары Қазақстан туралы екі күннің бірінде аузына келгенін көкіди. Ол тағы әділестісіз сөз. Соларды Путин «Дос, көрші, әріптес елмен арамызды арандаттын!», – деп, думадан күшті жатқан жок кой.

Болынған отбасылардың көсіп «Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясымен» бекітілген. Оны талап етуге азamatтың конституциялық құқығы бар.

Осы тұрғыдан, Алматыда тұрган аналар үшін Қытайға қаратаип екі ауыз сез айтқан сенаторды Сіздің қуындағы көзінен. Президент мандатын мерзімін бүрүн токтата ма?! Әлде Қытай қысым түсіре мей?!

Мемлекеттегі екінші тұлға ретінде жасырмай жауап берінізші осы сұрақ!

Жоқ, басшылар – Сіздер шектеп отырысыздар ма?!

Мысалы, мына аты аталған сенаторлар,

төбемізден жол бермес пе едік!

Албасты басқанда, Сіздің мына әріптестеріңіз осыған жарамады ғой!

Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы жоғарыда айттыған Жолдауында «Күшті Президент. Ықпалды Парламент. Есеп беретін Үкімет» құруды басты мақсат етіп койдан еді гой.

Айтыңызы, «Ықпалды Парламенттің сиқы осы ма?!

Еліміздің азаттық қауым екілдері арыстандай аттылып тұр. Қытай лагері мен құлдық фабрикаларының сырын әлемдік деңгейде бірінші болып, нақты дәлелдермен ашып, АҚШ-тың колы арқылы Қытайға санкция салдырып жатыр. Біз армандаған «Ықпалды Парламенттің» депутаттары сұтке тиген ұры қүшік құсап, каргадай журналист қыздан бүрсендеп қашып жүр. Қаны бір қазағы туралы жарты ауыз тузу сез айтта алмады. Сөйтіп, Қытайдың алдында өздерінің сорлы, надан, біліксіз екенін, өз ұлттына жанашырлығының жоқтығын, этикадан жүрдайлайтын көрсетіп, бізді гана емес, бүтін бір мемлекетті маскара қопастығын білдірмесінші!

Дума депутаттарының аузына Путиннің өзі сез салып бергенін көрдік кой. Сол сеңілді, Сіздің әріптестеріңіздің аузына бір-бір «түкіріп» койсаныз артық етпейді. Сонда бәрі бір әуенмен сайрайтын болады. Керек болса, сойлейтін сөздерін жазып беруге мен-ақ көмектесейн.

Ушінші, Жұрт анау-мынау дейді, өз басымы Дағыра Нұрсұлтанқызының бір ісіне дән ризамын. Ол кісі 2019 жылы Сіздің орнында Сенат Төраймы болып отырған кезінде Қытайдың Қазакстандағы Төтешне және өкілетті ешісі Чжан Сяды кабылдан, Шыңжандарғы қазақтар тақырыбын козғаған болатын. ҚХР-дағы этникалық қазақтар Қазақстан мен Қытай арасындағы қарым-қатынаста «Достық көпір» екенін атап етіп, тараптар осы салада туындытын мәселелерді өзара бергенде.

Міне, Сіздің Сенат төрағасы болғанызыға да біраз уақыт болды. Аталған мәселе туралы жүргізілген болатын. Қаралып, Қытайдағы қазақтар мәсеселі тым үзакқа созылып кетті. Қытай Қазақстанда 56 зауыт (қәсіпорын) салады деген хабар шыққалы бол жағдай тіпті катты көтеріле бастады. Жұрттың Қытайға деген көрсілілікінде қаралып, 56 зауыттың тағдырын билік емес, көші шешіл калуы әбден мүмкін! Ес-акылдарының дұрыс. Қашан айттыңыз деменіз, енді соңы жақсылыққа апармайтыны белгілі...

Сол себепті, Сіздің де Қытай ешісімен к

«ШЫҢҒЫС ХАН» БАБАМЫЗДЫҢ КАЗАҚ ЕКЕНІ РАС ПА?

Ассалау мағалейкүм құрметті оқырман! Қолымды Ҳақ Тағалаға жайып медет сұраған хәлде осы мақаланы жазуды жөн көрдім. Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығы қарсаңында дәл осы бір туынды ерекше маңызға ие болады деп сенемін. Міне Аллаға шүкір тәуелсіздік алғанымызға 30 жыл болыпты, ал оған дейінгі кезеңде тортасырға жуық аралықта уақыттымыз тоқтаусыз соғыстармен отті, отаршылдық саясаттың кесірінен халқымыз жойылып кете жаздады, қолдан ашаршылықтар жасалып, еліміздің зиялыштарын қуғын-сүргінге ұшыратып, эліпбімізді бірнеше рет озгертіп, халқымыздың жады мен тарихын барынша бүрмалауға бағытталған саясат аяусыз жүргізілді.

«Мың еліп, мың тірілген» қазақ халқы тарих саҳнасынан түбегейлі жойылып кетуге бір қадам қалған еді ұлттымыздың аман қалғанына сансыз шүкіршілік айтуымыз керек. Енді міне көй үстінде бозторғай ұлаған заман келіп ұлы бабаларымыздың ұмты болған тарихын қайта түгендеп, тарихи жадымызды қайта жаңғыртып жатырмыз. Дегенмен осы күніде Шыңғыз ханның ұлты монгол деп жүргендер аз емес. Олар бабаларымызды монгол деумен олардың рухын қорлап жатқанын түсінеді ме екен?. Ал енді Шыңғыз ханның ұлты кім деген сұраққа тоқталайық. Біздің негізгі мақсатымыз оның ұлтын біреуге дәлелдеу емес, оның ұлты бізге мәлім, дегенмен төменде көлтірілетін ақпараттарды окуарқылы Шыңғыз бабамыздың ұлты кім болғанын өздеріңіз-ак жақсы түсініп аласыздар деген ойдамын.

Ал енді бірінші кезекте оның ата қонысы мен мекендейген жерлері жайлар әңгіме айтайды. Оның ата қонысы мен мекен еткен жерлері жайлар да өте көп ақпараттар бар, біз оның кей біреуін ғана келтіріп өтеміз. Парсы әлемінің ұлы қайраткері, ғұлама ғалым Рашид ад-дин Фазлулах Хамаданидің (Алла одан разы болсын) 1316 жылы парсы тілінде жарық көрген «Жамиғат тауарих» («Тарихтар жинағы») атты кітабінің қазақ тіліне түнғыш рет аударылған түп нұсқа аударма кітабінің (аудармашы Оразбай Зәріпбай Жұманұлы) 189 бетіндегі «Шыныңыз ханның тәжіктер елінен өзінің ата жұртына қайта оралып, өзінің негізгі қоныстар орны мен ордаларына жетіп келуі» хикаясының баяны жайлар» деген тақырыбы жайлар айтып берейік.

Шыңғыз хан тәжіктердің жерлерін

женіп алудан қайтып келе жатып, 621 хижри жылына сәйкес келетін мешін жылы өзінің ордаларының шекараларына жеткен кезде, оның алдынан он бір жастағы Құбылай хан және тоғыз жастағы Хулағу хан шыкты.

Дәл сол кезде Құбылай хан қоянды ал Ҳұлағы хан киікті Үйғырлар уәләттына жақын жердегі, наимандар уәләттының шекарасындағы Матаміл Құжынға жақын маңдағы Іле өзенінің арғы жағындағы Айман үй мекенінде атып алған еді деп баяндалады. Бұл хикаядан байқайтынымыз Шыңғыз ханның ата қонысы осы Іле өзенінің баурайлары мен қазіргі Алматы облысының аумағында орналасқанын көруге болады. Ал енді Шыңғыз қағанның туып-өскен өнірі мен жерленген орындары жайлы ақпарат берейік. Салыстырмалы түрде айтқанда Шыңғыз ханның билігі ұзак әрі мазмұнды, бақытты да баянды болды деп айтуда болады. Ол өзінің өмірінің нұры сөніп келе жатқанын байқаған тұста, елім оны үй төсегінде қарсы алуын қаламай, балаларына соңғы өсиетін айтып, Нангиясқа қарай жорық бастап шығып кетті.

Ол жақта әлі азат етілмеген Жұрша мен Нанғыт және Таңғұт еиеліктерінде қалған жерлер бар еді. Одан ол жақтағы жерлерді азат етіп, басталуы 624 хижри жылының рамазан айына сәйкес келетін күздің орта айының он бесінші күні, тақ пен мұрагерлікті, иеліктері мен ұлан байтақ жерлерді, үлкен алпауыт мемлекетті тапсырып дуние салды. Бұл жайлыш Рашид ад-дин Фазлуллах Хамаданидің (Алла одан разы болсын) 1316 жылы парсы тілінде жарық көрген «Жамиғ ат тауарих» («Тарихтар жинағы») атты кітабында көлтірліген. Кітапта – Мұғылстанның Бұрқан Қалдұн деп аталатын үлкен тау бар.

Ол таудың тігінен көтеген өзендер ағып түседі, және ол өзендердің бойында сансыз көп ағаштар мен көп ормандар бар. Ол ормандарда тайжуыт рулары өмір суреді. Шыңғызынан өзінің жерленуі үшін сол жерден орын даңдалап: «Біздің және біздің ұрығымыздың жерлену орны осында болады», - деп бүйірған еді, деп баяндалады. Ал енді оның туып-өскен жеріне тоқталайық. Оның туып-өскен өнірі жайлы қазактың ұлы қайраткері Шәкірім Құдайбердіұлы атамыз өзінің «Қазақтың түп атасы» өлеңінде ақпарат береді. Оған сәйкес ол «Бұлұнжылдық» деген жерде дүниеге келген деп көлтіреді. Ал «Жамиғат тауарих» («Тарихтар жинағы») кітабында болса Шыңғызынан туған жері оның жаздық және қысқы көшіп-қонуының орындарына жақын жердегі

Бұлук Булдак мекенінде, Ұнан өзенінің төменгі жағында дүниеге келген болатын, ол жерден Бұрқан Қалдұн тауына дейін алты күндік жол еді деп көлтіріледі.

Сондай-ақ Шыңғыз ханан кейін әкесінің орнын басып қаған болған Үгетай қағанның да өмір тарихынан осы жогарыда аталған өнірлерді кездестіруге болады. сондықтан Үгетай қаған бұл жарық әлемді тәрк еткеннен кейін оның сүйегін әкесі жерленген жерден алыс емес өнірге жерлеген болуы керек. «Жамиғат тауарих» («Тарихтар жинағы») кітабында келтірілген деректерге сәйкес Шыңғыз ханның туып өсken өнірінің атауы Булдақ екені және Үгетай қағанның сүйегі жатқан қорығын «Бұлдақ қасыр» деп атағанын ескерсек, Үгетай қағанның өз әкесінің туып өсken өнірінә жакын жерге жерленгенін аңғарамыз.

Ең бастысы жоғарыдағы аталған тарихи оқигаларда көрсетілген

Торы, Тоган, Ұшқыртока, Боралдай,
Сүбетай, Төғыз, Күштемір, Арыстан,
Татар, Ногай, Торай, Мынқадір, Ұрыс,
Елбасмыш, Мейрам, Жалайыртай,
Қарашибар, Тәуекел, Байтемір, Ашық,
Бахтияр, Әділ, Абай.

Шагатай ханының үрпағынан
тарағандар; Каражұлағу, Темір,
Әлі, Бұқатемір, Ахмет, Әбілтемір,
Қабылтемір, Жұлдызтемір, Өрік,
Ершін Тұрган, Момын, Бектемір,
Барақ, Құттышах, Есенболат, Туған,
Құтты Темір, Тайбұқа, Қабан, Бұтінгас,
Ақбұқа, Дәүіт, Еркүдай, Мыңтас.

Үтегай қағаннан тарайтын
ұрпактары; Хажа Ұғыл, Қекетемір,
Кутағай, Такуадар, Мұқату, Шыңтемір,
Болатшы, Қайду, Шапар, Бөрітемір,
Олжайтемір, Құтлықтемір, Токтемір,
Ұладай, Жаңашар, Ұрыс, Алғу, Құрыл,
Сұрқабұқа, Ұйғыртай, Бұрықтай,
Қыпшак, Мұбәрәк, Шыңтемір,

Мұхаммед, Әлі, Мәлік, Тұман.
Төле ханан тарайтын үрпақтары;

Арықбұқа, Абақа, Есентемір,
Тармабала, Темір хан, Мыңқала,
Арыстанбұқа, Алтынбұқа, Үрықтемір,
Көкеші, Қоңыртай, Тағайтемір, Олжа,
Олжатемір, Мыңхан, Баян, Данышпан,
Сауыт, Бектай, Болат.

Бұл жерде Шыңғыз ханның Фазан ханға дейінгі араптықта өмір сүріп откен үрпактарының есімдері көрсетілген. Фазан хан Шыңғыз ханның бесінші әулеті болып табылады. Оның аталарапының шежіресі келесідей; Фазан ханның екесі Аргын хан, атасы Абақа хан, ушінші атасы Хұлағу хан, төртінші атасы Төле хан, Бесінші атасы Шыңғыз хан. Ал енді Шыңғыз ханның атабабалары жайлы сөз айтайық, оның аталарапының тарихы 10-ыныш буыннан ары қарай асып түседі, ал біз бүгін 8-інші атасына дейін ақпарат береміз. Шыңғыз ханның аталарапының атаулары келесідей:

Жоғарыда аталған адамдардың
аттарына назар салып қарайтын
болсаңыздар барлығы түркі
халықтарының атауы екені айдан анық
бөлшіп отыр. Ал заманауы Монголия деп
аталатын мемлекеттің негізгі тұрақты
ұлты болып саналатын адамдардың
ішінде мұндай адам есімдерімен
аталатын қария адамдарды кездестіру
киын деселі.

Соңғы ғасырларда орын алған
тариҳтың қайта жазу үрдісі мен
Монголия мемлекеті құрылған соң,
мемлекеттік деңгейде Шыңғыз
ханның тарихын жаппай білім беру
орындарында үйрету арқылы, жүйелі
түрде халықтың санасына сініру
арқылы ежелде халқа деп аталағын
ұлттың адамдары Шыңғыз хан біздің
атамыз екенғой деп өзінің перзенттеріне
әсіл түркілердің атауалары болған адам
сәймінде көз бастанған деседі.

есімдерін қоя бастаған деседі.
Сондай-ақ ежелден осы күнге
дейін заманауы Монголияның бір
бөліктерінде өмір сүріп келе жаткан
казақ қандастарымыздың арасынан
осындай адам аттарын кездестіруге
болады. Ал енді Шыңғыз ханның және
оның бабалары қай тілде сөйледі деген
әңгімелеге токталады.

Шыңғыз хан түркі-қадымша тілінде сөйлеген деп бұлтартпай айтуға болады. Ал түркі-қадымша тілі дегені қазактың ата-бабалары сөйлеген тіл – ол Қазан төңкерісіне дейінгі дәуірде «қадымша» деген атаумен белгілі болған тіл. Яғни жалайыр, кият, канлы, керей, коңырат, найман, қыпшак, және басқа да қазақ халқының құрамындағы ру-тайпалардың Шыңғыз ханның дәуірлерінде сөйлеген ортақ тілі.

ШЫҢҒЫС ХАН ҚАЗАҚ ЕКЕНИ РАС ПА?

(Соны.Басы 4-бетте)

Ол дәүірде Ертіс өзенінен Еділ өзеніне дейінгі және Сібірден Жайхун (Амудария) өзеніне дейінгі аралықтарғы халықтардың барлығы, әсіресе қазіргі Қазақстан Республикасының аумағындағы халықтардың барлығы бір тілде сөйлеген. Бұған түркі халықтарының тілдерін мұқият зерттеген Махмұд Қашқаридің жазып қалдырыған мына дерегі дәлел болады. Ол «Диуан лұғати ат-тұрқ» атап шығарылған 1-томының «Түркі тілдерінің баяны туралы сөз» деген тақырыбында ез дәүіріндегі шығыстардың оңтүстікке дейінгі аралықта Әмір сүрген түркі халықтарының тілдерінің ерекшеліктері жайлы бағындады. Қазақстан аумағында Әмір сүрген халықтардың тілі жайлы былай деген: «Тілдердің женелі оғыздардің, ен дұрысы-тазасы йағмалар мен тұхсылардің және Ила (Іле) жазығында, Артіш (Ертіс) жазығында, Йамар (Обь) жазығында және Атіл (Еділ) жазығынан Үйғыр еліне дейінгі аралықтардың (осы аралықта Әмір сүретіндердің тілдері) және онын ең көркемі қағандық патшалардың (лилмұлуктың, хақания), сондай-ақ олармен бірге тығыз (араласып) Әмір сүретіндердің (жалайыр, керей, наймандардың) тілі. Ал Баласағұндықтар соғдыша және түркіше (аралас) сөйлейді. Сол сияқты Тираз (Тараз) халқы да (соғдыша және түркіше аралас сөйлейді). Байза қаласының халқы да солай (соғдыша және түркіше аралас сөйлейді). Сондай-ақ, Ісбижабтан Баласағұнға дейінгі аралықтарғы Арғу елді мекендері тұрғындарының бәрінің сөздерінде кемшиліктер бар (түркі тіліне соғдыша сөздер аралас)». Енді осы айтылғандарды зерделеп, пайымдан қарайтын болсақ, Махмұд Қашқар Әмір сүрген дәүірде жалпы түркі халықтарының арасында ең дұрыс және таза тілмен сөйлеген халықтар казіргі Қазақстан аумағында Әмір сүргендігі мәлім болады.

Бір замандары Мұнжық ханның баласы Атілла хан (Еділ хан) құрған тенденсі жоқ алпауыт түркі империяның орталығы болған ұлы даланың, Шыңғызы хан дәүіріне келіп ыдырап, бөлек-бөлек мемлекеттерге бөлініп, әр қайсысы өз

алдына шашырап жатқан мекендерде өмір сүргеніне қарамай олардың тілі мен әдет-ғұрыптары бір болатын. Былай деуіміздің себеби «Жаміф ат тауарих» («Тарихтар жинағы») кітабында «Түркі халықтарының пайда болуы, олардың түрлі рулар мен тайпаларға бөлінуі» және «Түркі халықтарының мекендереген аймақтары» жайлы баяндайтын бөлім бар, ол кітаптың бірінші томында көлтірілген. Оған сәйкес Түркілердің көшіп-кону салтын айта отырып, кітапта – дәл осылай, байыргы замандардан қазіргі уақытқа дейін оларды «түркілер» деп атаған дейді, және қазір де солай аталағы жүрген халықтар Дешті Қыпшақ, орыс, шеркес, башқұрт, Талас, Сайрам, Ібір мен Сібір, Пулар мен Ангара өзенінің аймақтарында, сондай-ақ Түркістан және Үйғырстан деп аталған үзіліктіліктердің жазықты аймақтары мен таулары, ормандарының алқаптарында және найман қауымына тиесілі Көк Ертіс пен Ертіс сияқты дариялар, олардың он жағалауында Қарақұрым аймағымен ол аймақ үштасатын Алтай таулары, Үрган өзені, Қырғыз бен Кемекемжүт үзіліктіліктердің және жайлаулары мен қыстаулары көп Мұғұлстан атымен белгілі мекендер және жайлаулары мен қыстаулары көп керейіт қауымына тиесілі мекендер, сол іспетті Ұнан, Килураң, Талат балжус, Бұрқан Қалдұн, Көке Науыр, Бүйір Науыр, Қарқаб, Қыйын, Ергене, Қалайыр, Силинга, Барғұжын тоқым, Қалалжыт елет пен Қытайдың қорғанына іргелес Үнгү сияқты жерлердің барлығын олардың қауымдары мен рулары жайлап, өмір сүрген, дәл қазіргі уақытта да осы аты аталған орындарда белгіленген көне дәстүрлердің үкімі негізінде өмір сүруде – деп баяндалады. Енді жоғарыда аталған өнірлерде қандай қауымдар мен рулардың тұратының ескерсек және олардың басым көшілігінің қай тілде сойлегенін және қазіргі күнге дейін сойлеп келе жатқан тілін ескерсек, Шыңғыз ханының қай тілде сойлегенін біліп аламыз. Қысқасын айтқанда жоғарыда аталған мекендерді мекендереген және осы күнге дейін мекендер келе жатқан рулар; жалайыр, кият, қанлы, керей, қоңырат, найман, қыпشاқ, және басқа да қазақ халықының құрамындағы ру-тайпалар қай тілде сойлеген болса - Шыңғыз ханда сол

тілде сейлекен деп айтуға болады. Шыңғыз ханның тұсында оларды көбіне Мұғұлдар деп атаған, ал олардың мемлекетін Мұғұлстан деп атаған. Мұғұл сөзі Мұғұл ханнан бастау алады, Мұғұл хан – Мұғұлстан мемлекетінің негізін қалаған түркілердің ұлы тулғасы. Мұғұлыстан мемлекеті Алатау мен Қарататудың баурайында пайда болған. Бұл жайлы Шараф ад-Дин Али Йаздидін (Алла одан разы болсын) «Зафар нама» (XV ғасыр) кітабының 46-ші бетіндегі жазылған. Шыңғыз ханның түркі-мұғұл тілінде сейлекені жайлы көп деректер келтіруге болады. Дегенмен осы ақпараттың өзі ақ бабамыздың кай тілде сейлеп, қай ұлттың екілі болғанын көрсетеді деп ойлаймыз. Жоғарыда аталған құнды тарихи деректердің қазақша нұсқалары болмаса да қазақ халқының зиялы қауімі, Түркі-Мұғұл елінің мирабқоры Қазакстан екенін, Шыңғыз хан өз бабамыз және оның ешқандай монгол емес екенін айтып келген. Фаламтордағы ашық ақпараттарға назар салатын болсақ «Википедия» сайтының «Население Монголии» деген бетінде оның моноэтникалық мемлекет екені көрсетілген. Оның халықының 94 пайзын монгол халықы құрайтыны, сондай-ақ ол жақта қазактар өмір сүретін және саны аз көлемдег орыстар мен қытайлар тұратыны көрсетілген. Мұнымен айтқымыз келгені 1918 жылдың жүргізілген халық санағы бойынша монгол халқының саны 650 мың адамға жетер-жетпес болған, сонда кешегі 1918 жылы халқы сондай аз болса Шыңғыз ханның дауірінде олардың саны қанша болды деген әділетті сұрақ туындейды. Мұхаммед Хорезм шахтың 400 мыңға жуық ескері болғанын ескерек және Түркістан уәлаяты мен Отырарды жаудан азат етуі үшін Хорезм шахқа тен келетін ескер құшімен барған шыңғыз ханның отандастарын еске түсіріңіз, Шыңғыз хан Мұхаммед Хорезм шахты жеңбей тұрып әлі көп түркі халықтарын біріктірмеген болатын соның өзінде оның ескері Хорезм шахты женуге жеткілікті болды. Демек оның ескерінің саны Хорезм шахтың ескерінен кем түспейтін еді деп тұжырымдауға болады. Макаламыздың қорытындылай келе айтқымыз келетіні, ұмыт болған ұлы тарихымызды еске түсірғен, еске түсіріп бабаларымыздың

кандай мықты болғанын, ұлан-ғайыр жерлерді мираска калдырып, өздерінің әу бастағы белгілентен тағдырға сайкес, мақсаттары мен өздері жүріп отырған жолдарының іздерін жалғастырушылары - біздерге, аманат етілген тарихты қайта тапсырғаны үшін шексіз алғыс білдіреміз. Бірінші кезекте Алланың шарапатымен осы күнді көру бізге нәсіп болғанына қуаныштымыз. Сондай-ақ түркі-мұғулдардың тарихын сынған айнаның бөлшектерін қайта жинағандай етіп құрастырған 1247-1218 жылдар аралығында Әмір сүрген, 16 жыл бойы осы бір ерекше туындыны («Жаміғ ат тауарих») («Тарихтар жинағы») Әмірінің соңына екі жыл қалғанға дейін жазып бітіріп жарыққа шығарған ұлы тарихшы, жазушы, ірі ғалым Рашид ад Дин Фазлуллах Хамаданиға Алланың раҳымы мен мейірімі болсын деп үлкен алғыс айтамыз. Сондай-ақ тарихымыздың түгел болуына септік болған тарихи туындыларды («Зафар нама» (XV ғасыр)) жазып калдырыған Шараф ад-Дин Али Йаздигада Алланың нұры жауып мейірімі төғілсін деп тілейміз. Ал сөзімізді қорытындылай келе Заманымыздың ерекше тұлғасы, жоғарыда атаптаған тарихи кітаптарды казак тіліне аударып қазақ халқына жоғалған бабалар мирасын қайта табыстаған ірі ғұлама Оразбай Зәріпбай Жұманұлына үлкен алжыс айттып өздерінізбен келесі шығарылымдарға дейін қоштасып қаламыз.

**Ділмұрат УРАЗБАЕВ.
Қазығүрт ауданы.**

РЕСЕЙ АҚШ ПЕН ЕУРООДАҚТЫҢ КЕЗЕКТІ САНКЦИЯЛАРЫНАН 8-ГЕ БӨЛІНІП КЕТУІ МУМКІН

Ресейлік саясаткер «Stop inform terror of Russia» корының жетекшісі Герман Обухов үрелі ақпарат таратты. Оның ойынша алдағы уақытта Ресей АҚШ пен Еуроадақтың кезекті экономикалық санкцияларынан ыдыра, 8 мемлекетке болініп кетуі мүмкін дейді. Мұны ресейлік саясаткерлік езілдіктерге отыр.

Обоzrevatel TV арнасына берген сұқбытында ресейлік саясаткер мемлекеттің алдағы уақыттағы тағдырына үреймен карайтынын айтып, Ресейді көпірдің устінде тұр дег атап өтті.

Бекболат ҚАРЖАН,
«Адырна» үлдттык порталы

ИСЛАМДА НЕГЕ АДАМ АЛЛАМЕН ТЕК АРАБША ФАНА СӘЙЛЕУ КЕРЕК?

Жай қарапайым пенде ретінде
дін туралы кейде ойланасың.
Христос еврей болғанымен мысалы
ағылшындар өз Христосымен
ағылшыниша сойлейді, еврейше емес
Сол сияқты поляктар Христоспен
полякша сойлей береді, испандар
– испанша, гүржіндер – гүржінше.
венгрлер – өз тілінде. Яғни Христос
адамды кез келген тілінде түсіне
береді.

Ал исламда неге адам Алламен тек арабша ғана сөйлеу керек? Алла сонда адамды тек арабша ғана түсінеді ме? Ол мүмкін емес! Алла тіпті адамның ойларын біледі емес пе?

Неге біз “Алла ақбар” орнына “Ұль

я мейірімді Алла” деп айта алмаймыз? Жалпы, неге Құранда жазылған сүрелерді казақша оқымаска? Сонда мәні барша халыққа айқын болады гой? Неге Машалланың орнына “Құдайға шүкір” деп айтсан, ол дұрыс емес деп есептеледі? Ауыз ашар мен ифтардың айырмасы неде? Мағынасы бір емес пе? Сонда неге бұны казақша айта бермеске?

Мәселе мынада. Қазіргі таңда заману исламизациямен пайдаланып кейбіреулер казакты шын мәнінде

арабтандыруға шақырып отыр. Он
ғасыр бойы исламда жүрген қазакты
исламмен қайта таныстырығысы келеді)
Сонда Яссаяу, Бухар жырау, Бекет,
Мәшіндерді жоққа шығаруымыз қажет
де? Жоқ ерине

пі? Жоқ әрине.
Біз орыстандыру саясатынан әрек
аман қалып енді арабтандыру саясатына
батып кетпеуіміз жөн. Қазактар
Алламен қазақша сойлесе де Алла бізді
үғады деп сенімдімін, өйткені Алла
адамды кез келген тілде түсінеді. Алла
біздің жүректерімізде. Ал жүргегіміз
казак болып кала беру керек.

Мұхтар ТАЙЖАН
Фейсбуктегі параптасынан

«ӘКЕМНІң ШОҚЫНЫП КЕТКЕНИНЕ МЕН КІНӘЛІ ЕМЕСПІН»: ИЛИЯС ЕСЕНБЕРЛИННІң НЕМЕРЕСІМЕН СҰҚБАТ

Илияс Есенберлин – қазақ дала тарихының ұлы суреткері. Жазушы қазақ әдебиетінде алғашқы болып тарихи оқиғалар арқылы сол заманың тұрмыс-тіршілікте көркем суреттеумен кейінгі үрпаққа тұтас бір тарихи кезеңді жеткізді. Үлт рухын көтерді. Оның «Кошпендер» трилогиясы әлемнің 30 тіліндегі жарық коріп, 50 рет қайта басылған.

Azattyq Rhyбыбылтырыштық жазушының ұлы Қозықөрпеш Есенберлинмен сұқбаттаскан болатын. Оның әкесіне деген құрметті, шығармашылық өмірі туралы ойлары айтылды. Жазушының баласы тұрмысы, діни қозқарасы туралы да ашық мәлімдеген. Ол – «Иегова күөгрөрлер» деп аталағын әлемде 8,6 миллион мүшесінің дінін ағымның табынушысы.

«Кошпендер» трилогиясының авторы Илияс Есенберлиннен тараған үш қызы, бір ұл бар. Илиястың жалғыз ұлы Қозықөрпеш Есенберлінді өткен ғасырдың тоқсанының жылдары халық табысты қәсіпкер, қазіргі қазақ бизнесмендері Нұрлан Смагұлов, Болат Әбілов, Райымбек Баталов және Нұржан Субханбердиндермен қатар қоятын. «Алем систем» компаниясының, «Әлем Банк» синдири ірі қаржы инситутының иесі ретінде таныды.

Ал, сол Қозықөрпештің үлкен ұлы, даңқты қаламгердің немересі Мағжан Есенберлин туралы не білеміз? Жасы қырыққа таяған азамат құрылыш саласында жеке қәсіпкер. Нұр-Сұлтанда тұрады. Ол бес уақыт назамын қаза қылмайды. Екі жасынан Шымкентте өскенин, туған әкесімен қарым-қатынасы туралы әңгімелеп берді.

«ФРАНЦУЗДАР ЕСЕНБЕРЛИННІҢ НЕМЕРЕСІ ДЕП ТАНЫҒАНДА КӨЗІМЕ ЖАС КЕЛДІ»

Мағжан, осындағы ұлы жазушының үрпағы болу қандай жауапкершілік жүктейді? Осы адамның атын алып жүру күйін емес пе?

Илияс Есенберлин тек Қазақстан емес әлемге әйгілі есім. Кез келген жерде менін тегімді естіл қалса, ой мынау Есенберлиннің немересі екен деп айналып-толғанып жатады. Текті адамның үрпағысын деп қарайды.

Еріне, бұл үлкен жауапкершілік.

Айналана текті екенінді көрсетуін керек.

Мен нағашы атамыңың колында естім, кішкентайымнан мұсыламандық тәрбие алдым. Ол кісі үнемі «сен үлкен адамның немересін» деп құлағыма құйып келді. Мактандың сезімі болатын.

Оку бітірген соң Араб әмірлігіне косымша тіл үйренуге бардым. Сонда жүргендегі бір француз ғалым менін фамилиямды тізімнен көріп кальпты. Содан мені тауып алғып, маған «Номад» деген шығарманы жазған жазушыға

катысың жок па деп сұрады. Мен немересімін деп едім, сонда құшақтап, суретке түсіп, қуанды. Ол шығарманың катты ұнағанын айтқан. Сол кезде катты толқып, көзімі жас келді.

Атамыздың үрпағынан қазір кімдер ба? Үлдан, қыздан қанша немерес тараған? Олармен араласып тұрасыздар ма?

Илияс Есенберлиннің үш қызы, бір ұлы бар. Үлкені – Раушан апамыз. Ол Алматыда тұрады, оның 4 баласы бар. Оның екі ұлы Америкада тұрады. Біреуі Алматыда, біреуі осы Нұр-Сұлтан қаласында. Екіншісі – Қарлығаш тәтеміз. Ол 1995 жылы Бельгияда қошіп кеткен. Содан бері шетелде, оның екі қызы бар, екебі де сол елдін азаматтарына күйеуге тиғен. Кіші қызы – Дилфузада. Оның екі баласы болған, біреуі кайтыс болып кетті. Ал қызы – Әсес Алматыда тұрады, отбасы бар. Ал Есенберлиннің жалғыз ұлы – Қозықөрпеш. Ол менін әкем. Мен оның тұнғыш баласымын, менен соң қарындастым Әмәл мен інім Мәді бар. Олардың екеуі де үйленіп, тұрмыс құрган.

Негізінен көбіне Әсеммен араласмын, өзімнің қарындастым мен ініммен араласмын. Ал шетелдегілермен көп араласпаймыз. Мерекелерде құттықтаң тұрамыз, болды. Ал Раушан тәтеміздің балары үлкен кісілер, оларды көріп тұрамын.

«МЕН ҚАЗАҚША ОЙЛАП, СОСЫН ОРЫСШАҒА АУДАРЫП СӨЙЛЕЙТІН АДАММЫН»

Ал өзініңдің қанша балаңыз бар? Айтпақшы олар қай тілде білім алыш жатыр?

Өзімнің екі ұлым бар. Қазір Нұр-Сұлтан қаласында тұрамыз. Олардың есімі – Мансүр және Әлімжан. Екеуін де қазақ мектебінде оқытып жатырмын. Каладағы №35 мектепте білім алады. Өзім мектепті де, университетті де қазақ тобында оқып бітірдім. Сондықтан ойым қазақша жетілді, осы тілде ойлаймын да, сонын орысшага аударып сөйлейтін адаммын.

Өзіңіз ғалып қанша оқыдыңыз? Қай шығармасын қайта-қайта оқи бергіңіз келеді?

Маған Илияс Есенберлиннің «Кошпендер» романы ұнайды, соның ішінде Кенесары туралы «Қанарды» қайта-қайта оқыды. Шығармаларының бәрін оқыды. Тек «Мұхиттан өткен қайық» деген туындысын оқығанда түсіну ауыр болды. Бірінші курста оқыған едім, содан кейін қайта оқуға колын тимей жүр. Ал «Ғашықтар» романын бірнеше қайтара оқыды. Осы шағармасы маған ерекше әсер етті.

Сізді жазушы атамыздың 100 жылдық мерейтойына байланысты шаралардың

басы-касынан көрдік. Қателеспесем, бес жыл бўрын. Жалпы тұлғаның мерейтойын мемлекеттік деңгейде атап өтуі қоңліліцізден шықты ма?

Атамыздың 2015 жылдың 100 жылдық мерейтойын атап өтілді. Қоңліден шықты. Атбасар қаласында негізгі шарапалар өтті, ескерткіш ашылды. Сол жерге атаммен бірге істеген академик, жазушылар келді, естеліктер айтты. Шығармашылық музейді қайта жаңырытты. Нұр-Сұлтан мен Алматыда, «Бір кітап – бір тұлға» деген іс-шара өтті. «Кошпендер» әлі де ен көп оқылыштын туындылардың көшін бастап тұр екен. Қазіргі жастар да көп оқиды, енді оның электрондық нұсқасын шығармazı деген еді. Содан соң хабар болмады.

Есенберлин шығармалары ен көп

жаксы, мінезі жайдарлы. Ашулануды білмейтін адам екен. Сондықтан болар, «әкем мұсылман, менің жаратушым Иса Месіх» деп қымсынбай айтты. Сіздің осыған қозқарасыңыз қалай? Әкеніз өзге дінде жүр дегенді қайдан естілдіңіз?

Әкемді мен алғаш 20 жасында көрдім, сол кезде алғаш кездестік. Оған дейін айттым ғой, Шымкентте болды, сол жақта тәрбие алды. Сол анамның айтуымен сол кезде ғана жақын таныстым. Одан бўрын шешем айтқан, ол баска дінде жүр деген еді. Ол отбасымен бәрі баска дінде жүр дегенді. Түсініктікен қаруға тырыстым. Себебі ол өзінің тандауы. Бала экені тәрбиеlemейді ғой. Әдette көрініште. Құдай бір, бірақ оның діні басқа екені рас.

Сіз мұсылмансыз ба?

Әлхамдулилах мұсылманин. Алла

Тагалаға сыйынамын, пайғамбарым – Мұхаммед с.ғ.с. Өзім бес уақыт намаз оқымын, оразамды да ұстаймын. Эрине, әкемнің осындағы жолда жүргенін бетіме салық қылып айттындар бар. Бір шарада үлкен бір жазушылар «Әкен неге ана жақта жүр» дегендеге, өз тандауы ғой деп жауап беруден басқа аузыма сөз түсін жүр. Бір жағынан біреулер сынап айтады, біреулер келеке етіп айтады, ал біреулер үрсып айтады.

Атасың өмірден откінде қанша жаста едіңіз? Есінде бер ма ол кісі, ес білуіші ме едіңіз?

Мен 1982 жылы 3 ақпанда дүниеге келгемін, ал атам 1983 жылы 6 кыркүйекте өмірден откітіп. Мен ол кезде 1,5 жастар сәбі екенмін. АНАМ, атапарым айттын, нағашы атам мен Илияс атам жақсы араласыпты. Бір-бірін жақсы көртінін кейін естеліктерден білдім. Біліуміш, мені қолына алып, үлдан немерем деп қатты қуанған екен. Илияс атам есімімді өзі қойыпты. «Мағжан» деп Мағжан Жұмабаевқа үксасын деп койған. Бірақ оның тағдырын емес, ақылын берсін деп құрметін ерекше білдірген екен.

Өзіңіз қандай қәсіппен айналысасыз?

Мен өзім құрылғыс саласында жұмыс істеймін. Қырышық тас, цемент шығаратын зауыттың өнімдерін сататын фирмам бар. Саудамен айналысамын. Соның қойма, ангарларды жалға беріп, содан ақша табамын. Өзімнің касібім сол, директорымын.

«Жақсы екі жаман балаға қырық жыл азық» дейді. Әкеніз тоқсанынышы жылдары ірі қәсіппер болды. Кімдермен араласуны еді. Үйден кімдердің жіңізуінде көрсетеңіз?

Өкінішке қарай, менің екі-шешем 2 жасымда ажырасып кеткен. Олар 1984 жылы екі жақта кеттіп. Мен сол кезден бастап нағашы атап-әжемнің қолында естім. Әкем «Әлемсистем» деген компания құрыпты, соның ірі қәсіппер болыпты дегенді кейін білдім. Мектепте оқып жүргенде қазіргі Президент Қасым-Жомарт Тоқаевпен бірге оқыған дегенді сыртынан естігендім. Соның дүркіреп тұрған «Бутя» (Болат Әбілов – ред.) әкемнің досы екен дегенді де естітімін. Мен Шымкенттегі мектептегі оқып, бітірдім. Нағашыларым Нұр-Сұлтандағы «Еуропа» ұлттық университеттіне оқуға, экономика саласында білім алушыма жөн сілтеді. Одан кейін БАӘ-де ағылшын тілін бір жарым жыл оқып келдім. Ал, аман Қозықөрпештің бірінші әйелі, қазір Шымкентте тұрады.

«ӘКЕМНІң ӨЗГЕ ДІНДЕ ЕКЕНИН БЕТИМЕ БАСҚАНДАР БОЛДЫ»

Былтыр мен Қозықөрпеш ағадан сұқбат алған болатынмын. Ол кісі еті-

пес атамаға қаралған. Біржыныстық некені заңдастыру деген не сүмдік? Ондайды өз басым жек көремін, ЛГБТ деген жүргендердік барып тұрған азғындық, соның осы казакша ашықтан-ашық келіп, көшеде насиҳатталып жатқанына жүргім ауырады.

Кезінде мені медресеге оқыткан, сонда біржынысты адамдар туралы, оның ете кайіпті құбылыс екені туралы бір сабактар өткені есіме түсіп отыр. Бұл ислам дініне жат, ендеше мен оған қарсымын. Одан да індептен етіп, аман болайықшы.

Сұқбаттасқан Ришат АСҚАРБЕКУЛЫ, Алматы

«ҮЙДІҢ АСТАН-КЕСТЕҢІН ШЫГАРЫП ЖАТСА ДА, ДЫМЫН БІЛДІРМЕЙДІ»

Танымал тележурніші, сенатор Dana Нұржігіт қазак отбасыларындағы зорлық жайлы айтқан сөздеріне байланысты сынға қалды. Желі қолданушылары журналисти таяқтың астында қалып, ештеңе білдіртпейді дәрілептің отыр айын-тады, деп хабарлайды Stan.kz ақпарат агенттігі.

Дана Нұржігіт «Ашық Алан» отбасыларында қазақстандық отбасылардың қайшылыктар жайлы өз ойын білдірген.

«Қаншама айелдің тағдыры отті. Қазақи тәрбие, отағасының абырайы деп дүние бәрібір қазак айелінің табиғатында басым тұрды. Кейір бір айелдер елдің алдын-да жүреді, әдемі кинеді, төрт күбыласы тен болып көрінгенімен, кешке әнгіртаяқ ойнатқаны, не болмаса балаларды тағызыратып күшпі, бір үйдің астан-кестенін шығарып жатса да, дымын білдірмей жүрген айелді көрдім. Сонын берін аттап кеттей, бәрібір үй болайық, шаңырақ болайық, ел алдында абырайы дойынған айел қазақ айелі дер едім. Сондай тағдырлар көз алдымызда жүр, бірақ жынын білдірмейтін қазак айелдерінің намыстылығы сіз ойлағандай қоркыныш тудырмайды. Еуропа елдерінің айелдері болса, шененүік жұмысын бар, тамағынды өзін жеп ал деп берін аттап кеттегін қазақ айелі емес», - деді ол.

Желі қолданушылары Dana Нұржігітті таяқтың астында қалып, ештеңе білдіртпейді дәрілептің отыр деп түсінген.

«Дұрыс айтасыз, қазақтың көп айелінің басындағы жағдайды айттыңыз. Сол кызметтеген отбасының жоғары тұрады», «Дұрыс айттыңыз», «Дана ханым, мен сізді парасатты, білімді адам деп белетінін. Ортағасырылғык стереотипке құрылған ойыныңдызы түсінбейді. Отбасындағы агрессорға тозіп, басқалары невроз бола берсін бе?», «Таяқтың астында жүріп, ештеңе білдірпейді дәрілептің отырсыз ба?», «Сосын намыс деп жүргендеге ешкімге керек емес ауру айелге айналғанын бір бледі», - деп пікір жазған желі қолданушылары.

Феминист Молдияр Ергебеков бала шагасы құнде тағызыратып қуатын жеден, аналарын үрүп төбелейтін әкеден балаларға тек қана травма қалады, деп пікірін білдірді.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындықка көніп жатыр? Не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пікірінде ер азаматтар айелдердің кадірін түсініп, бағаласын деген инистеппен айтқанын айтып отті.

«Ақындар «Қайран біздің аналар арды ойлаған» дейді. Арды ойлаған аналарды арамызда көріп жүрміз. Қазақ айелі ерінің басын елге тенеген, елдің абырай деп ойлаған. Сондықтан, осыны бағалайтын айел адам не үшін көп киындыққа осылай үндемей, бір үйдің емес, бір елдің үйліктерінде болып жатыр? Осыны түсінетін арда азаматтарымыз болса екен, шіркін. Осының құнын білетін, айелдің ақылын, төзімін, шыдамын, парасатын бағалайтын ер азамат көп болса екен деген пікір болатын. Бұл жерде конбестікке шыдау, таяққа шыдау туралы пікір болмады. Ерінің парасатының, біліктігін құнын білетін ерлер көп болса, дүние тепе-тендікке жетер еді. Мениң пікірим - осы», - деді сенатор.

«Абырай - мұның үстін жауып, бүркеп қойып, түк болмагандай журу емес. Бала шағаның қамы мен болашағы, бөрінен бүрьын менталь саулығы үшін ереккітін зорлық-зомбылығын әшкелеп, өз құқын корғап, тұлға болу - абырай. Сіздің абырай деп айтып отырганыңыз қогам қысымынан қоркып, үндемей, өзінің де, балаларының да жүйесін жүрдай қылатын жосык. Оның аты ешқандай да абырай бола алмайды. Оның аты - кәтесең - деп жазды ол.

Дана Нұржігіт Tengrinews.kz портальына берген пік